

Trenčiansky kraj - charakteristika regiónu

10.02.2021 |

[Poloha, rozloha, geografické podmienky](#)

[Demografické východiská](#)

[Ekonomické a sociálne špecifiká](#)

Poloha, rozloha, geografické podmienky

Trenčiansky kraj s rozlohou 4 501,8 km² a podielom 9,2 % z rozlohy Slovenskej republiky, patrí medzi menšie kraje. Rozprestiera sa v severozápadnej časti Slovenska. Západnú časť kraja tvorí štátna hranica s Českou republikou, na juhu hraničí s Trnavským a Nitrianskym krajom, na východe s Banskobystrickým a na severe so Žilinským krajom.

Územie kraja sa rozprestiera na celkoch Vonkajších flyšových Karpát, Fatransko – tatranskej oblasti, Podunajskej nížiny a pohorím Vtáčnik sem zasahuje aj Slovenské Stredohorie. Z Vonkajších Západných Karpát sem zasahujú Biele Karpaty, Javorníky, Myjavská pahorkatina a Považské podolie. Z Fatransko-tatranskej oblasti sem zasahujú Malé Karpaty, Považský Inovec, Strážovské vrchy, Súľovské skaly, Hornonitrianska kotlina, Žiar a Tríbeč a z Podunajskej nížiny je to Podunajská pahorkatina. Najvyšší bod územia je vrchol Vtáčnika (1 345 m n. m.). Najnižšie miesto je tam, kde územie opúšťa Biskupický kanál (157 m n. m.).

Povrch územia je značne členitý. Pohoria oddeľujú doliny a kotliny. Riečne toky sprevádzajú pásy rovín. Považské podolie, Podunajská pahorkatina a Hornonitrianska kotlina patria k teplej klimatickej oblasti. Ostatné územie prechádza s narastajúcou nadmorskou výškou do mierne teplej a chladnej klimatickej oblasti. Západnou časťou kraja preteká rieka Váh, do ktorého sa z pravej strany vlieva Biela Voda, Vlára a Drietomica. Východnú časť kraja odvodňuje Nitra, do ktorej vteká Bebrava, Nitrica a Handlovka. Najväčšia vodná nádrž je na Váhu pri Nosiciach.

Nerastné bohatstvo sa vyznačuje veľkou rozmanitosťou surovinových druhov. V oblasti hornej Nitry sa nachádzajú ložiská hnedého uhlia a lignitu v Handlovej a v Nováckej hnedouhoľnej panve, v okolí Mojčína a Strážovských vrchov sú ložiská bauxitu a v okolí obce Zlatníky sa nachádzajú malé množstvá magnetitu. Z nerudných surovín sú to stavebné materiály ako dolomity, vápenec, stavebný kameň, vápenitý slieň, cementárska surovina, štrkopiesky, tehliarska hlina a dekoračný kameň. Významné je ložisko cementárskych surovín v Hornom Srní.

Na území kraja je rozsiahla sieť chránených území. Nachádza sa tu 5 chránených krajinných oblastí: Ponitrie, Strážovské vrchy, Biele Karpaty, Malé Karpaty a Kysuce, 12 národných prírodných rezervácií, 52 prírodných rezervácií, 4 chránené areály, 73 prírodných pamiatok, 3 národné prírodné pamiatky – Čachtická jaskyňa, Prepoštská jaskyňa a Lánce – vápencová terasa a 5 chránených vtáčích území.

Podľa územno-správneho usporiadania v zmysle zákona NR SR č.221/1996 sa člení na 9

okresov: Bánovce nad Bebravou, Ilava, Myjava, Nové Mesto nad Váhom, Partizánske, Považská Bystrica, Prievidza, Púchov a Trenčín. Rozlohou najväčším je okres Prievidza, ktorý zaberá viac ako pätinu rozlohy kraja. Najmenším okresom je okres Partizánske so 6,7 % podielom.

Kraj pozostáva z 276 obcí, z toho 18 z nich má štatút mesta. V mestách je sústredených 54,7 % obyvateľov. Najviac obyvateľov žije v krajskom meste Trenčín (55 tisíc obyvateľov), ktoré však v porovnaní s inými krajskými mestami nie je viditeľne dominantné mesto. Ďalšími väčšími mestami sú Prievidza (46 tisíc obyvateľov) a Považská Bystrica (39 tisíc obyvateľov).

Demografické východiská

Podľa počtu obyvateľov patril Trenčiansky kraj medzi menšie kraje Slovenska. Stav obyvateľstva v kraji k 31. 12. 2019 dosiahol 584 569 osôb, čo predstavovalo 10,7 % slovenskej populácie. Hustota obyvateľstva na 1 km² bola 130 obyvateľov, osídlenie však nebolo rovnomerné. Husto zaľudnené boli rovinatejšie územia na severozápade i juhovýchode (Považské podolie, Hornonitrianska kotlina, Nitrianska niva a Bánovská pahorkatina), podstatne redšie osídlené sú pohoria nachádzajúce sa prevažne po obvode kraja (Biele Karpaty, Javorníky, Strážovské vrchy, Trábeč, Vtáčnik a Považský Inovec). Z pohľadu okresov mal najhustejšie osídlenie okres Trenčín (170 obyvateľov na 1 km²), najnižšia hustota obyvateľstva bola v okrese Bánovce nad Bebravou (79 obyvateľov na 1 km²).

Demografický vývoj bol ovplyvňovaný zmenami ekonomických a sociálnych podmienok v spoločnosti a je charakterizovaný spomaľovaním procesu reprodukcie obyvateľstva. V roku 2019 sa v kraji živonarodilo 5 329 detí a zomrelo spolu 6 031 obyvateľov.

V Trenčianskom kraji prebiehal proces starnutia obyvateľstva (index starnutia 131,9). Aj keď detská (predproduktívna) zložka obyvateľstva v posledných piatich rokoch mierne rástla, podiel obyvateľstva staršieho ako 65 rokov rástol 3,4-násobne rýchlejšie. Priemerný vek obyvateľa v roku 2019 dosiahol 42,8 roka.

V tom istom roku sa zosobášilo 3 193 párov a rozviedlo sa 1 029 manželstiev. Rast sobášnosti dosiahol svoj vrchol v roku 2017, od roku 2018 vykazuje pokles. Rozvodovosť má od roku 2014 mierne klesajúcu tendenciu.

Ekonomické a sociálne špecifiká

Trenčiansky kraj má priemyselno-poľnohospodársky charakter, čo kladie vysoké nároky na dostupnosť pracovnej sily. V roku 2019 ekonomicky aktívne obyvateľstvo tvorilo v roku 2019

50,6 % podiel. Miera ekonomickej aktivity mala úroveň 58,7 %. Miera zamestnanosti od roku 2013 rástla na hodnotu 71 %, miera nezamestnanosti v rovnakom období klesala a v rámci Slovenska bola druhá najnižšia (2,9 %). Úroveň priemernej hrubej nominálnej mesačnej mzdy bola o 6,5 % nižšia ako priemer za Slovensko a dosiahla 1 180 eur.

V rámci podnikateľských aktivít malo ku koncu roka 2019 v Trenčianskom kraji sídlo 19,5 tis. podnikov a 36,8 tis. fyzických osôb, z ktorých bolo 34,4 tis. živnostníkov. Podniky zamerali svoju činnosť prioritne na oblasť veľkoobchodu, maloobchodu a opráv motorových vozidiel a motocyklov, živnostníci sa realizovali hlavne v odvetví stavebníctva. Veľká časť podnikov a živnostníkov pôsobila aj v oblastiach priemyselnej výroby a odborných vedeckých a technických činností.

Objem v kraji vytvoreného HDP predstavoval v roku 2018 hodnotu 8 060 mil. eur a tvoril 9 % podiel na vytvorenom HDP Slovenska. V prepočte na obyvateľa, regionálny HDP dosiahol 13 742 eur v bežných cenách a bol o 16,6 % nižší ako národný priemer. Podľa ekonomických činností, priemysel mal najväčší podiel (28,7 %) na regionálnej hrubej pridanej hodnote v kraji v roku 2018. Podiel verejnej správy, obrany, povinného sociálneho zabezpečenia, zdravotníctva a sociálnej pomoci bol 20,6 %, podiel obchodu, dopravy, ubytovania a stravovania 19,4 %.

Polnohospodárska pôda zaberá dve pätiny územia. Z hľadiska poľnohospodárskej výroby má kraj rôzne pestovateľské podmienky. Rastlinná výroba v teplejších, nižšie položených častiach kraja produkuje najmä jačmeň, cukrovú repu a pšenicu. Vo vyšších polohách sa pestujú prevažne zemiaky. So stúpajúcou nadmorskou výškou pribúdajú lúky a pasienky, na ktoré nadväzuje chov hovädzieho dobytku.

Priemysel je rôznorodý, zastúpené je strojárstvo, elektrotechnika, banský priemysel, textilný a odevný priemysel, ďalej sklársky, kožiarsky a potravinársky priemysel. V roku 2019 priemyselné podniky za svoje výkony a tovar utržili 11,5 mld. eur. Zamestnávali 91 243 osôb, čo je najvyššia zamestnanosť v odvetví priemyslu v porovnaní s ostatnými krajinami.

V roku 2019 dosiahla stavebná produkcia vykonaná vlastnými zamestnancami výšku 486 mil. eur a podľa dodávateľských zmlúv to bolo 607 mil. eur, čo radilo Trenčiansky kraj medzi priemerne prosperujúce regióny v tejto oblasti hospodárstva. V kraji sa dostavalo 1 664 nových bytov, z toho najviac v okrese Trenčín.

Z dopravného hľadiska sú dôležité cestné a železničné trasy, ktoré vedú Považím. Územím vedie hlavný železničný ťah Bratislava – Žilina - Košice. Okolo Trenčína je vybudovaný diaľničný obchvat, ktorý je súčasťou diaľnice D1 prechádzajúcou celým Považím. Významné sú aj cestné a železničné spojenia, ktoré vedú do Českej republiky. Cestná sieť kraja je tvorená 1 884 km ciest, diaľnice a rýchlostné cesty tvoria 5,3 %. V roku 2019 na dopravných inšpektorátoch evidovali 349 090 motorových vozidiel, 72,2 % z nich boli osobné.

Vzdelávanie poskytuje široká sieť školských zariadení, ktorú v roku 2019 tvorilo 292 materských škôl, 194 základných škôl, 18 gymnázií a 37 stredných odborných škôl. Vysoké školstvo je zastúpené Trenčianskou univerzitou A. Dubčeka v Trenčíne a Vysokou školou DTI v Dubnici nad Váhom.

O zdravotný stav obyvateľstva v Trenčianskom kraji sa v roku 2019 staral zdravotnícky personál v 1 370 zdravotníckych zariadeniach, v ktorých bolo tiež zahrnutých 10 nemocníc, 1 045 zariadení ambulantnej zdravotnej starostlivosti a 2 liečebne. Región vďaka bohatému výskytu minerálnych a termálnych vôd ponúka liečenie v kúpeľoch Trenčianske Teplice (liečba pohybového ústrojenstva a nervovej sústavy), Nimnica (liečba obehovej, dýchacej a tráviacej sústavy a ženských orgánov) a Bojnice (liečba ženských a močových orgánov).

Na území kraja boli v roku 2019 návštevníkom k dispozícii 2 galérie, 20 múzeí a 199 fungujúcich knižníc. Turistov dlhodobo priťahujú mnohé historické pamiatky akými sú Trenčiansky hrad (s nápisom na hradnej skale, ktorý pochádza z r. 179 n. l. a dokumentuje najsevernejší výskyt Rimanov v Európe), ale aj zrúcaniny Topolčianskeho, Uhroveckého, Beckovského, Čachtického a Tematínskeho hradu. Významnými turistickými cieľmi sú Bojnický zámok a zoologická záhrada v Bojniciach, mohyla M. R. Štefánika na vrchu Bradlo a rodný dom Ľudovíta Štúra v Uhrovci. Z prírodných krás lákajú turistov najmä Súľovské skaly a Manínska úžina. Hoci návštevnosť kraja v rámci Slovenska patrí k tým nižším, v roku 2019 sa takmer 420 tisíc návštevníkov kraja ubytovalo v 327 ubytovacích zariadeniach.